

ПРИДНІПРОВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
НАН УКРАЇНИ І МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

МАТЕРІАЛИ
Запорізької сесії
I Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Придніпровські соціально-гуманітарні читання»

(11 квітня 2012 р.)

ЧАСТИНА IV

Дніпропетровськ
2012

УДК 009(08)
ББК 6/8я46
П 75

Рецензенти:

д-р політ. наук, проф. Шепелєв М.А.
д-р філос. наук, проф. Шевцов С.В.

*Друкується за рішенням Вченої ради
факультету суспільних наук і міжнародних відносин
Дніпропетровського національного університету ім. Олесь Гончара
(Протокол № 9 від 9 квітня 2012 р.)*

Редакційна колегія:

д-р філос. наук, проф. Токошенко О.С. (науковий редактор), член-кор.
Національної АПН України, д-р філос. наук, проф. Гнатенко П.І.,
д-р істор. наук, проф. Городяненко В.Г., д-р політ. наук, доц.
Тупиця О.Л., д-р філос. наук, проф. Осетрова О.О., к. політ. наук, доц.
Пашенко В.І. (відповідальний секретар).

П 75 Придніпровські соціально-гуманітарні читання: Матеріали
Запорізької сесії I Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Запоріжжя, 11 квітня 2012 р.): у 4-х частинах. – Д.: ТОВ «Інновація»,
2011. – ч. 4. – 173 с.

ISBN 978-966-8676-37-6

У збірнику подано матеріали Запорізької сесії I Всеукраїнської науково-практичної конференції «Придніпровські соціально-гуманітарні читання», яка відбулася 11 квітня 2012 р. у Запорізькому національному університеті. Коло обговорених проблем: історія та сучасний етап розвитку філософії, краєзнавчі дослідження, досягнення вітчизняної соціології, теоретичні засади та практичні дослідження культурології.

Для науковців, викладачів вищих навчальних закладів, а також аспірантів і студентів гуманітарних факультетів.

ISBN 978-966-8676-37-6

УДК 009(08)
ББК 6/8я46

- © Дніпропетровський національний університет імені Олесь Гончара, 2012
- © Запорізький національний університет, 2012
- © Придніпровський науковий центр, 2012
- © Колектив авторів

Литовка М.В.
м. Запоріжжя

ВИКОРИСТАННЯ ЕДУКАЦІЙНОЇ КІНЕЗИОЛОГІЇ П. ДЕНІСОНА ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ ЕДУКАЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ОСІБ З ВАДАМИ ІНТЕЛЕКТУ

Щоб думати, творити і вчитися люди повинні рухатися. Навчання, мислення, творчість і інтелект – не тільки процеси головного мозку, а й усього організму. Процес мислення повністю не відділений від тіла.

Відомо, що основними причинами гальмування в навчанні і ослаблення організму в цілому є стрес, психічні розлади, дисбаланс симпатичної і парасимпатичної систем, ендокринні розлади, ослаблення імунного захисту (без урахування вродженої патології та вад розвитку структур головного мозку). Всі ці чинники впливають на систему розум-тіло.

Сучасні наукові знання дозволяють визнати важливість ролі тіла і необхідності рухів в процесі навчання. Багато вчених, таких як Е. Дзьонек [1], Ц. Гживняк [2], Х. Нікодемська [3], К. Кораб [4] та ін. вивчали проблему розвитку інтелекту у людей з особливими потребами. Але треба відмітити, що в теорії і практиці ще недостатньо уваги приділяється аналізу найбільш ефективних методик спеціальної педагогіки для поліпшення едукативних можливостей осіб з вадами розвитку інтелекту.

За П. Денісоном, проблеми інтелекту та емоційної сфери в житті людини пов'язані з поганим співробітництвом двох півкуль головного мозку і відсутністю інтеграції між ними [5]. Люди з низькими едукативними можливостями не використовують обидві півкулі головного мозку одночасно, тому дуже важливим є балансування.

Рухи, що вчать мисленню, засновані на нейрофізіологічних процесах. Аферентний потік екстеро- і пропріоінформації від різних рецепторів передає у відповідну частину головного мозку дані про навколишню дійсність, де ця інформація обробляється. Через рух і дотик стимулюються різні ділянки і центри головного мозку, що сприяє утворенню нових нейронних зв'язків між ними.

Мета нашої роботи полягає в тому, щоб дослідити вплив засобів едукативної кінезіології П. Денісона на навчання осіб з вадами інтелекту. В ході дослідження були використані методи едукативної кінезіології для стимулювання розвитку пам'яті, зорової перцепції, візуально-моторної координації, вміння писати, покращення темпу читання, а також розуміння прочитаного тексту.

У дослідженні брали участь 2 групи людей у віці від 18 до 32 років по 10 осіб в кожній, з середньою й важкою формою дебільності. Дослідження тривало п'ять місяців. Було проведено 3 курси занять по 12 сеансів з перервою після кожного курсу на місяць. У експериментальній групі крім класичних методів спеціальної педагогіки була застосована едукативна кінезіологія П. Денісона.

До проведення дослідження у всіх учасників спостерігалися порушення концентрації уваги, загальна загальмованість, порушення артикуляції й зв'язності мови, скудність активного словникового запасу, дискоординація довільних рухів.

В результаті дослідження у осіб з експериментальної групи поліпшилися показники розвитку зорової пам'яті (тест Бентона), показники темпу читання тексту, показники розуміння прочитаного тексту, показники написання з пам'яті і за слухом, показники візуально-моторної координації й зорової перцепції (тест Бендера-Копітса), показники рівня інтелекту (тест Векслера WAIS). Поліпшилися показники мовлення.

В експериментальній групі використання едукативної кінезіології П. Денісона сприяло більш ранній і більш якісним змінам усіх показників. На відміну від контрольної групи, значно поліпшилася зорова і слухова пам'ять, концентрація уваги, здатність до творчості і до

організації діяльності. Психомоторні вправи оздоровили організм, мінімізували психічне напруження, додали сил і впевненості в собі. Значно підвищилися когнітивні здібності.

Таким чином, методика П. Денісона підвищує едукативні можливості осіб з вадами інтелекту. Шляхом активізації нервової системи стимулюється психомоторний розвиток і тим самим поліпшується якість життя людей з особливими потребами.

Література:

1. Dzionek E. Kinezylogia edukacyjna / E. Dzionek, M. Gmosińska, A. Kościelniak, M. Szwałkajzer. – Kraków: Impuls, 2007. – 55 s.
2. Grzywniak C. Kinezylogia edukacyjna: metoda wspomagania rozwoju i terapii psychomotorycznej / C. Grzywniak. – Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2006. – 163s.
3. Nikodemka El Tairy H. Kinezylogia edukacyjna – fenomen skuteczności / H. Nikodemka El Tairy. – Wrocław: Conlino, 2011. – 164 s.
4. Kinezylogia edukacyjna: nauka, pseudonauka czy manipulacja / red. K. Koraba. – Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych, 2008. – 158 s.
5. Dennison P.E. Integracja mózgu: wpływ integracji mózgu na osobowość i funkcjonowanie człowieka / P.E. Dennison, G.E. Dennison. – Warszawa: Międzynarodowy Instytut Kinezylogii, 2004. – 107 s.

Літовка О.П.

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Постановка проблеми. Одним з важливих напрямів у науково – педагогічних дослідженнях останнього десятиріччя постає проблема формування професійної позиції педагога: як фахівця із вищою освітою, що вже працює, так і майбутнього вчителя. Ця тенденція зумовлена зростаючими вимогами суспільства до особистості вчителя, перед яким постає ряд актуальних завдань: уміння орієнтуватись в інформаційному просторі; володіння професійно значущими якостями; інтелектуальна, духовна і психологічна здатність керувати дитячим колективом нового покоління.

Метою статті є теоретичний аналіз проблеми формування професійної позиції майбутнього вчителя, а основними завданнями ми вбачаємо розкриття логіко – історичного аспекту зазначеної проблеми і формулювання на цій підставі власного поняття професійної позиції майбутнього вчителя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Грунтовний аналіз філософсько – соціологічної та психолого – педагогічної літератури дає підстави стверджувати, що проблема формування професійної позиції педагога в цілому як самостійна виокремилась лише у 90 – ті рр. ХХ століття і наразі вона недостатньо розроблена. До зазначеного періоду дефініція „позиція“ розглядалася в категоріях точки зору, переконання, ролі, місця розташування, якостей особистості, відносин. І лише з 90 – х рр. ХХ століття термін „позиція“ почали вживати у контексті педагогічної діяльності в таких формулюваннях, як „позиція педагога“ (В. Шаталов), „професійно – педагогічна позиція“ (Н. Бочкіна, І. Колеснікова, І. Мавріна), „позиція викладача“ (Л. Жуйкова) та „позиція особистості педагога“ (М. Целих).

Термін „професійна позиція педагога“ носить міждисциплінарний характер. У філософії він розглядається у розрізі поняття „позиція“ в цілому, позиція в контексті активної життєвої позиції (філософи – мислителі: Сократ, Піфагор, Конфуцій, Паскаль, Абай і ін.; науковці: В. Бакштановський, М. Єлутіна і ін.); у психології основні акценти ставляться

на такі поняття, як „позиція особистості“, „внутрішня позиція особистості“, „позиція особистості як суб'єкта діяльності“ (Л. Божович, С. Рубінштейн, Д. Сьюпер і ін.); у соціології досліджуване поняття розглядається у контексті соціальної позиції особистості через призму її статусно – рольової структури (Б. Ананьєв, І. Кон, Т. Мальковська і ін.); а в педагогічному аспекті професійна позиція педагога розглядається як інтегральна характеристика особистості вчителя, як формуюча професійно – особистісна якість, як цілісне динамічне утворення, що виражає стійку систему ставлень вчителя до професії, до учнів, до колег, до самого себе (Л. Гребьонкін А. Маркова і ін.).

Виклад основного матеріалу. Щоб зрозуміти сутність професійної позиції майбутнього вчителя, нам, перш за все, необхідно з'ясувати, які провідні риси повинен був мати педагог на різних етапах розвитку людства.

У первісному суспільстві дітей навчали батьки, виконуючи роль вихователів. Перші вчителі з'явилися у рабовласницькому суспільстві. У Давній Греції були різні системи і вчителі. У Древньому Римі вчителі були державними чиновниками і призначалися імператорською владою. Від них вимагалось добре знання наук і постійне подорожування по світу з метою вивчення мов, культур і звичаїв різних народів та передачі цінного досвіду представникам своєї нації [1, с. 215]. У Київській Русі обов'язки вчителя збігалися з обов'язками батька та володаря [2, с. 167]. В середні віки, при феодально – кріпосницькому устрої вчителям пред'являлись вимоги у знанні релігії, в управленні володінні навиками верхової їзди та користування зброєю для навчання двох пануючих суспільних груп середньовічного періоду: світських дворян, або лицарів, і духівництва. В Епоху Відродження професія вчителя стала більш розповсюдженою через появу в середині феодального суспільства буржуазії і паростків капіталістичного способу виробництва. Наставників – церковнослужителів поступово витіснили світські вчителі, серед яких помітно виділились педагоги – гуманісти (Т. Кампанелла та ін.); письменники – представники педагогічної думки (Т. Мор, Ф. Рабле, С. Френе та ін.) [3, с. 257].

Таким чином, на різних історичних етапах розвитку людства і становлення педагогічної думки діяльність учителя розглядалась у розрізі основоположних рис і якостей педагога кожної конкретної епохи, але цього недостатньо для визначення змісту поняття „професійна позиція майбутнього вчителя“. Ми спробуємо сформулювати його самостійно, проаналізувавши процес професіоналізації педагога як підґрунтя його професійного зростання.

У „Філософському енциклопедичному словнику“ під професіоналізацією розуміється процес становлення професіонала. Він включає в себе вибір людиною професії з урахуванням власних можливостей і здібностей; засвоєння правил і норм професії; формування і усвідомлення себе як професіонала. Перші спроби професіоналізації педагогів починались з вирішення проблеми формування професіоналізму вчителів.

Термін „професіоналізм“ визначається як висока підготовленість до виконання завдань професійної діяльності. Професіоналізм виявляється у прагненні до самопізнання, творчій активності, здатності продуктивно задовольняти зростаючі вимоги суспільного виробництва і культури [4, с. 417].

Вивчення проблеми формування професіоналізму педагога у вітчизняній науці почалось у 20 – ті роки ХХ століття. Її розробку вели відомі педагоги, організатори народної освіти (П. Блонський, Н. Крупська, А. Макаренко, і ін.).

Характерною особливістю теорії і практики формування професіоналізму вчителя в період переходу до загальної середньої освіти стала розробка в педагогічних дослідженнях проблеми формування особистості вчителя – майстра. Такі вчені, як Ф. Гоноболін, І. Зязюн, Г. Козберг, Н. Кузьміна, А. Лопатін, А. Щербаков і ін. визначали педагогічну майстерність як обов'язкову умову професіоналізму, як його структурну одиницю.

Серед головних елементів педагогічної майстерності, таких як гуманістична спрямованість, педагогічні здібності і педагогічна техніка, І. Зязюн визначає професійну компетентність як комплексність знань (предмета, педагогіки, психології, методик), особистісну забарвленість знань і постійне оновлення знань [5, с. 97]. Дослідження автора у цьому напрямі доповнили: Н. Бібік, Л. Ващенко, Л. Карпова, І. Зимня, Л. Хоружа і ін.

Саме в структурі професійної компетентності одне з важливих місць, на думку вчених М. Прохорова і А. Маркової, займає професійна позиція особистості.

Професійна позиція, - невід'ємна частина професіоналізації особистості, складний процес циклічного характеру, що виявляється в удосконаленні знань, умінь, навичок та здібностей людини і вираженні на їх основі відношення до професії, принципів, правил поведінки в трудовій діяльності, визначенні стійкої точки зору на основні питання, що стосуються конкретної професійної діяльності [5, с. 321].

Оскільки одним із завдань нашого дослідження є визначення змісту поняття «професійна позиція майбутнього вчителя», ми вважаємо за необхідне подати робоче визначення дефініції «педагогічна позиція».

Педагогічна позиція – це досягнення особистістю педагога певної гармонії, що дає йому соціальну стійкість і продуктивну включеність у суспільне життя і педагогічний труд, а також - особистісний психологічний комфорт. Педагогічна позиція знаходить певне вираження в особистісно – професійних якостях педагога [5, с. 314].

Отже, наближаючись до визначення сутності поняття «професійна позиція майбутнього вчителя», ми з'ясували, що вимоги до особистісних рис і професійних якостей учителя (вихователя) на різних історичних етапах розвитку людства зумовили необхідність професіоналізації педагога, структуру якої можна показати у такій ієрархії, як: професіоналізація вчителя – професіоналізм – педагогічна майстерність – професійна компетентність – професійна позиція особистості – професійна позиція майбутнього вчителя.

Таким чином, на основі проведеного теоретичного аналізу проблеми формування професійної позиції майбутнього вчителя, спираючись на класичне робоче визначення педагогічної позиції А. Маркової, яка під професійними педагогічними позиціями розуміє стійкі системи ставлень вчителя (до учня, до себе, до колег), що визначають його поведінку, ми прийшли до висновку про те, що професійна позиція майбутнього вчителя – це інтегральна характеристика особистості педагога – суб'єкта діяльності, яка виявляється у його соціальній і професійній активності, у сумлінному ставленні до своїх обов'язків та у сукупності його професійно – значущих якостей.

Висновки і перспективи подальших розвідок. У ході дослідження ми з'ясували, що проблема формування професійної позиції майбутнього вчителя носить міждисциплінарний характер і що педагогічна позиція є невід'ємною частиною професіоналізації особистості, і структурною складовою професійної компетентності. Перспективи подальших розвідок становить дослідження структури професійної позиції майбутнього вчителя.

Література:

1. Левківський М.В. Історія педагогіки / М. В. Левківський. – Житомир, 2002. – 360 с.
2. Антология педагогической мысли Древней Руси и Русского государства XIV-XVII вв. / Сост. С. Д. Бабишин, Б. Н. Митуров. - М., 1985. – 764с.
3. Пискунов А.И. Хрестоматия по истории зарубежной педагогике / Учеб. пособие для студентов пед ин – тов. – М.: Просвещение, 1981. – 822 с.
4. Философский энциклопедический словарь / Гл. редакция: Л. Ф. Ильичёв. – М.: Сов. Энциклопедия, 1983. — 840 с.
5. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л.В. Крамушенко, І.Ф.Кривонос [та ін.]; за ред. І.А.Зязюна. - 3-те вид., допов. і перероб. - К., 2008. - 376 с.